STATENS ÄMBETSVERK
PÅ ÅLAND

LAUSUNTO

8.10.2026 **Nr 92** A 10 26 05 82

Eduskunnan perustuslakivaliokunta
PeV@eduskunta.fi

Asia Lausunto eduskunnan perustuslakivaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle lastensuojelulaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 182/2026 vp)

Tausta

Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 21.9.2026. Esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi lastensuojelulaki. Nykyinen lastensuojelulaki kumottaisiin. Esityksen mukaan nykyisen lastensuojelulain rakennetta ja sääntelyä selkiytettäisiin kokonaisuutena. Eduskunta lähetti asian 25.9.2026 sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto. Perustuslakivaliokunta pyysi Ahvenanmaan valtionvirastolta lausunnon, joka on annettava viimeistään 8.10.2026 klo 12.

Ahvenanmaan valtionvirasto ja voimassa oleva lastensuojelulainsäädäntö

Laki Ahvenanmaan valtionvirastosta (532/2025) tuli voimaan 1.1.2026. Virasto hoitaa 1 §:n mukaisesti Ahvenanmaan maakunnassa sille määrätyt toimeenpano- ja valvontatehtävät ja turvaa näihin tehtäviin liittyvien valtion palveluiden saatavuuden. Lain 3 §:ssä säädetään Ahvenanmaan valtionviraston toimialasta ja tehtävistä. Viraston tehtävistä on erikseen säädetty muualla valtakunnan lainsäädännössä. Laista ei käy ilmi, että lastensuojelua tai sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevat tehtävät kuuluisivat viraston toimialaan, mutta tällaisista tehtävistä on säädetty muualla valtakunnan lainsäädännössä.

Ennen 1.1.2026 virasto hoiti monia tehtäviä aluehallintovirastoista annetun lain (896/2009) 16 §:n nojalla. Sääntelystä seurasi, että virasto hoiti Ahvenanmaalla aluehallintovirastoille määrättyjä tehtäviä, mutta vain siinä määrin kuin tehtävät kuuluivat valtakunnan toimivallan toimialueelle

Postiosoite PB 58 22101 MARIEHAMN
Käyntiosoite Torggatan 22100 MARIEHAMN
Puhelin vaihde +358 295 017 200
Sähköposti info@ambetsverket.fi

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan. Laki Ahvenanmaan valtionvirastosta on johtanut parempaan läpinäkyvyyteen virastolle kuuluvista tehtävistä.

Lastensuojelun on katsottu kuuluvan sosiaalihuoltoon, joka kuuluu maakunnan lainsäädäntövaltaan itsehallintolain 18 §:n 13 kohdan mukaan. Lastensuojelulain soveltamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun maakuntalain (ÅFS 2008:97) mukaan lastensuojelulakia (417/2007) sovelletaan Ahvenanmaalla tietyin maakuntalaissa säädetyin poikkeuksin. Valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu tiettyjä sosiaalihuoltoon liittyviä toimialoja, erityisesti hallinnollinen puuttuminen henkilökohtaiseen vapauteen itsehallintolain 27 §:n 24 kohdan mukaan. Ahvenanmaan valtionvirasto on aiemmin katsonut olevansa asianmukainen hoitamaan tiettyjä lastensuojelun vastuualueen valvontatehtäviä, jotka kuuluvat valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Koska aluehallintovirastoille oli määrätty vastaavia tehtäviä, Ahvenanmaan valtionviraston katsottiin olevan toimivaltainen viranomainen Ahvenanmaalla aluehallintovirastoista annetun lain 16 §:n mukaan.

Mainittu tilanne on muuttunut. Lupa- ja valvontavirastolle siirrettiin tehtäviä, jotka ennen 1.1.2026 kuuluivat aluehallintovirastoille. Tästä huolimatta erityislainsäädännössä määrätään edelleen tiettyjä valvontatehtäviä Ahvenanmaan valtionvirastolle. Lastensuojelulain (417/2007) 79 §:n mukaan virasto valvoo sijaishuoltopaikan toimintaa siltä osin, kun on kyse Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 24 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta hallinnollisesta puuttumisesta henkilökohtaiseen vapauteen. Vastaavalla tavalla 80 §:ssä virastolle määrätään tietynlaisesta muusta valvonnasta. Säännöksissä mainitut hyvinvointialueet eivät toimi Ahvenanmaan maakunnassa, mutta lain 93 a §:ssä säädetään lain soveltamisesta maakunnan hyvinvointialueita vastaaviin kuntiin.

Ahvenanmaan valtionvirasto ja ehdotus uudeksi lastensuojelulaiksi

Hallituksen esitykseen sisältyy ehdotus uudeksi lastensuojelulaiksi, jossa Ahvenanmaan valtionvirastolle suunnataan tiettyjä hallintotehtäviä. Ehdotettuja säännöksiä ja perusteluja on tietyiltä osin tarpeen kommentoida.

Hallituksen esityksessä käsitellään toimivallanjakoa siltä osin, kun kyseessä on itsehallintolain 27 §:n 24 kohdan mukainen hallinnollinen puuttuminen henkilökohtaiseen vapauteen (HE 182/2026 vp, s. 81 ja 103). Esitys ei vastaa kaikilta osin korkeimman oikeuden loppupäätelmiä itsehallintolain mukaisesta toimivallan jaosta siltä osin, kun kyse on hallintotehtävien määräämisestä toimialalla, johon hallinnollinen puuttuminen henkilökohtaiseen vapauteen kuuluu. Oikeus viittasi siihen, että valtakunnalle kuuluvien tehtävien siirtäminen maakunnan viranomaisille valtakunnan lainsäädännöllä on poissuljettua. Sitä vastoin valtakunnan lainsäädännöllä on mahdollista siirtää valtakunnalle kuuluvia tehtäviä Ahvenanmaan kunnille (KKO:2026:22). Ehdotus lastensuojelulain 4 §:ksi on yhteneväinen tämän kanssa, mutta perustelujen viittaukset maakunnan

viranomaisiin voivat antaa harhaanjohtavan kuvan toimivallan jaosta (HE 182/2026 vp, s. 161–162).

Ehdotuksiin lastensuojelulain 70 ja 71 §:ksi sisältyy säännöksiä, jotka vastaavat pääosin aiemmin mainittuja voimassa olevan lastensuojelulain 79 ja 80 §:iä. Tämä tarkoittaisi, että Ahvenanmaan valtionvirasto vastaisi jatkossakin tietyistä kodin ulkopuolista sijoitusta ja sijoituspaikkoja koskevista valvontatehtävistä sekä muusta valvonnasta. Viraston tehtävät vastaisivat Lupa- ja valvontaviraston muualla Suomessa hoitamia tehtäviä.

Ahvenanmaan valtionvirasto toteaa, että aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston nykyisten tehtävien kokoamisessa yhteen valtakunnalliseen valvovaan viranomaiseen tarkoituksena oli yhdenmukaistaa ohjausta ja valvontaa sekä valvonta- ja tulkintakäytäntöjä lapsiin ja perheisiin kohdistuvien palveluiden osalta (HE 13/2025 vp, s. 197). Tämä tavoite ei täyty niiden valvontatehtävien osalta, jotka kuuluisivat Ahvenanmaan valtionvirastolle ehdotetun lastensuojelulain 70 ja 71 §:n mukaan. Ahvenanmaan valtionvirasto on hoitanut näitä tehtäviä julkisena hallintoviranomaisena, ei sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijana. Valvontatehtävien hoito edellyttää lastensuojelun erityisosaamista. Perustuslakivaliokunta on korostanut asianmukaisen lastensuojelun viranomaisvalvonnan järjestämisen merkitystä ja valvonnan riittäviä resursseja (PeVL 2/2019 vp).

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 4 §:n 9 kohdan mukaan vain Lupa- ja valvontavirasto on lain perusteella valvova viranomainen. Ennen 1.1.2026 sekä aluehallintovirastot että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto toimivat valvovina viranomaisina. Ahvenanmaan valtionvirastolla ei ole 1.1.2026 jälkeen ollut toimivaltuuksia 70 ja 71 §:ssä ehdotetun valvonnan suorittamiseksi valvontalain mukaan, vaan ainoastaan julkisena hallintoviranomaisena. Perustuslakivaliokunta on etenkin perusoikeuskytkentäisen sääntelyn yhteydessä painottanut täsmällisen sääntelyn tarvetta julkisen vallankäytön tueksi (ks. mm. PeVL 2/2012 vp, s. 3 ja PeVL 21/2009, s. 4—5). Perustuslakivaliokunta on korostanut tarvetta viranomaisten toimivaltuuksien selkeydelle ja sille, että sääntelyssä ei ole aukkoja. Valiokunta on myös pitänyt tarpeellisten muutosten säätämistä itsehallintolakiin tärkeänä (PeVL 17/2025 vp, kappale 28).

Tällä hetkellä lastensuojelun valvontaa suorittavat sekä valtakunnan viranomaiset että maakunnan viranomaiset riippuen siitä, onko valvonnassa kyse hallinnollisesta puuttumisesta henkilökohtaiseen vapauteen. Ahvenanmaalla toimii maakunnan viranomainen, Ahvenanmaan ympäristö- ja terveydensuojeluviranomainen, joka hoitaa valtakunnan toimivaltaan kuulumatonta sosiaalihuollon ja lastensuojelun valvontaa. Ahvenanmaan valtionvirasto toteaa, että on ollut olemassa vielä toteutumattomia suunnitelmia siirtää viraston lastensuojelulain mukaisia valvontatehtäviä maakunnan viranomaiselle itsehallintolain 32 §:ssä tarkoitetun sopimusasetuksen nojalla. Ahvenanmaan valtionvirasto katsoo, että olisi lapsen edun mukaista, jos valvontaa hoitaisi Ahvenanmaalla yksi ainoa

viranomainen, jolla olisi riittävät resurssit ja osaaminen. Siksi nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen lainsäädäntöratkaisujen tulisi tukea tulevaisuudessa sopimusasetuksen nojalla tehtävää valvontatehtävien siirtoa.

Ahvenanmaan valtionvirasto toteaa, että esityksessä mainitaan lyhyesti, että voimassa olevaa lastensuojelulakia sovelletaan Ahvenanmaan maakunnassa lastensuojelulain soveltamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetussa maakuntalaissa (ÅFS 2008:97) säädetyin poikkeuksin. Esityksen mukaan nyt ehdotetuilla muutoksilla saattaa olla vaikutuksia maakunnassa jo pelkästään sen vuoksi, että nykyinen lastensuojelulaki ehdotetaan kumottavaksi uudella lastensuojelulailla (HE 182/2026 vp, s. 103). Jos lastensuojelulaki (417/2007) kumotaan valtakunnassa, sen soveltaminen jatkuu maakunnan toimivallan puitteissa yllä mainitun maakuntalain nojalla siinä sanamuodossa, jossa lastensuojelulaki on, kun se kumotaan valtakunnassa. Voimassa olevan lastensuojelulain voimaantulon yhteydessä maakunnan ja valtakunnan lainsäädännön väliseen suhteeseen syntyi vastaavanlaisia seurauksia lastensuojelun osalta. Korkein oikeus totesi lainsäädäntövalvonnassa, että sääntely koski vaikeissa tilanteissa olevia lapsia ja että seuraukset eivät olleet oikeusturvan kannalta tyydyttäviä (KKO 20.12.2007).

Tätä taustaa vasten Ahvenanmaan valtionvirasto ehdottaa, että Lupa- ja valvontaviraston ehdotettujen 70 ja 71 §:n mukainen valvonta ulotetaan Ahvenanmaalle ja että viittaukset Ahvenanmaan valtionvirastoon poistetaan. Ehdotetun 4 §:n nojalla ehdotettujen pykälien viittauksissa hyvinvointialueisiin tarkoitettaisiin Ahvenanmaan maakunnassa kuntia. Säännöksissä tulisi ottaa huomioon, että valvonta sovitetaan yhteen sen maakunnan viranomaisen kanssa, joka on vastuussa maakunnan toimivaltaan kuuluvan lastensuojelun valvonnasta. Ks. liite.

Maaherra Marine Holm-Johansson

Hallintopäällikkö Sören Silverström

Liite

HE 182/2026 vp	Muutosehdotus
70 § Kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvonta	**70 § Kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvonta**
Sijoittajahyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että lapsen sijoitus perhehoitoon tai laitoshoitoon toteutuu tämän lain mukaisesti ja lapsi saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka sijoitushyvinvointialueen on 15 §:n mukaisesti järjestettävä. Lastensuojelulaitosten ja ammatillisten perhekotien toimintaa valvovat lisäksi sijoitushyvinvointialue ja Lupa- ja valvontavirasto. Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan valtionvirasto valvoo sijoituspaikan toimintaa siltä osin, kun on kyse Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 24 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta hallinnollisesta puuttumisesta henkilökohtaiseen vapauteen. Valvontaa toteuttaessaan sijoitushyvinvointialueen, Lupa- ja valvontaviraston sekä Ahvenanmaan valtionviraston tulee toimia yhteistyössä sijoittajahyvinvointialueen kanssa.	Sijoittajahyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että lapsen sijoitus perhehoitoon tai laitoshoitoon toteutuu tämän lain mukaisesti ja lapsi saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka sijoitushyvinvointialueen on 15 §:n mukaisesti järjestettävä. Lastensuojelulaitosten ja ammatillisten perhekotien toimintaa valvovat lisäksi sijoitushyvinvointialue ja Lupa- ja valvontavirasto. ~~Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan valtionvirasto~~ Lupa- ja valvontavirasto valvoo sijoituspaikan toimintaa myös Ahvenanmaalla siltä osin, kun on kyse Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 24 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta hallinnollisesta puuttumisesta henkilökohtaiseen vapauteen. Valvontaa toteuttaessaan sijoitushyvinvointialueen ja Lupa- ja valvontaviraston ~~sekä Ahvenanmaan valtionviraston~~ tulee toimia yhteistyössä sijoittajahyvinvointialueen kanssa. Ahvenanmaalla lupa- ja valvontaviraston tulee tehdä yhteistyötä maakuntalaissa mainittujen Ahvenanmaan vastuuviranomaisten kanssa.
Sijoittajahyvinvointialueen on valvottava osana järjestämisvastuuseensa kuuluvaa valvontaa sijoituspaikan henkilöstön määrää ja osaamista sekä tiloja. Jos sijoittajahyvinvointialue havaitsee sijoituspaikan toiminnassa sellaisia epäkohtia tai puutteita, jotka voivat vaikuttaa sijoitettujen lasten hoitoon tai huolenpitoon, sen tulee salassapitovelvollisuuksien estämättä ilmoittaa asiasta viipymättä	Sijoittajahyvinvointialueen on valvottava osana järjestämisvastuuseensa kuuluvaa valvontaa sijoituspaikan henkilöstön määrää ja osaamista sekä tiloja. Jos sijoittajahyvinvointialue havaitsee sijoituspaikan toiminnassa sellaisia epäkohtia tai puutteita, jotka voivat vaikuttaa sijoitettujen lasten hoitoon tai huolenpitoon, sen tulee salassapitovelvollisuuksien estämättä ilmoittaa asiasta viipymättä

sijoitushyvinvointialueelle, Lupa- ja valvontavirastolle, tiedossaan oleville muille lapsia samaan sijoituspaikkaan sijoittaneille hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan valtionvirastolle. Sijoitushyvinvointialueeseen, joka hoitaa 2 momentissa tarkoitettua valvontatehtävää, sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 24 §:n 2 momenttia ja hyvinvointialueesta annetun lain 10 §:ää.	sijoitushyvinvointialueelle, Lupa- ja valvontavirastolle, tiedossaan oleville muille lapsia samaan sijoituspaikkaan sijoittaneille hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan maakunnassa ~~Ahvenanmaan valtionvirastolle~~ maakuntalaissa tarkoitetulle Ahvenanmaan vastuuviranomaiselle. Sijoitushyvinvointialueeseen, joka hoitaa 2 momentissa tarkoitettua valvontatehtävää, sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 24 §:n 2 momenttia ja hyvinvointialueesta annetun lain 10 §:ää.
71 § Muu valvonta Lupa- ja valvontaviraston ja Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan valtionviraston on seurattava lastensuojelulaitosten toimintaa 70 §:ssä säädetyn lisäksi viraston omasta aloitteestaan tekemien tarkastuskäyntien avulla ja erityisesti valvottava 12 luvun nojalla tehtäviä rajoituksia lastensuojelulaitoksissa. Lupa- ja valvontaviraston ja Ahvenanmaan maakunnassa Ahvenanmaan valtionviraston on valvontaa toteuttaessaan varattava lapselle tilaisuus luottamukselliseen keskusteluun viraston edustajan kanssa.	**71 § Muu valvonta** Lupa- ja valvontaviraston ja Ahvenanmaan maakunnassa ~~Ahvenanmaan valtionviraston~~ maakuntalaissa tarkoitetun Ahvenanmaan vastuuviranomaisen on seurattava lastensuojelulaitosten toimintaa 70 §:ssä säädetyn lisäksi viraston omasta aloitteestaan tekemien tarkastuskäyntien avulla ja erityisesti valvottava 12 luvun nojalla tehtäviä rajoituksia lastensuojelulaitoksissa. Lupa- ja valvontaviraston ja Ahvenanmaan maakunnassa ~~Ahvenanmaan valtionviraston~~ maakuntalaissa tarkoitetun Ahvenanmaan vastuuviranomaisen on valvontaa toteuttaessaan varattava lapselle tilaisuus luottamukselliseen keskusteluun viraston edustajan kanssa.